

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSE VERENIGING
VAN TANDARTSEN

Jaarverslag van de secretaris over het jaar 1980

Van de leden

Op 1 januari 1980 telde de Vereniging 1468 leden. Tijdens de voorjaarsvergadering traden 123 en tijdens de najaarsvergadering 52 nieuwe leden toe.

In het afgelopen jaar bedankten 17 leden voor het lidmaatschap. Door overlijden ontvielen ons dit jaar 10 leden, te weten de collegae R. Pool, J. de Bruijn, D. Brand, H. Moris, G. J. van Alphen, W. de Groot, S. D. The, S. J. Rengers, Prof. Dr. W. Hess en D. A. van Houte.

Op 31 december 1979 telde de Vereniging 1616 leden, waaronder 5 ereleden, 4 corresponderende leden, 16 bijzondere leden en 3 buitengewone leden, terwijl 105 als 65 jaar-lid stonden geregistreerd en 32 leden als echtgenoot-lid.

Ter gelegenheid van het 70-jarig tandartsjubileum van Prof. P. H. Buisman, het 55-jarig tandartsjubileum van de collegae M. R. van der Molen, W. M. A. Vink, A. C. A. Fijn van Draat, C. Smits en J. A. Moulijn en het 50-jarig jubileum van de collegae C. C. J. Mahler, F. J. G. Lagers, J. L. Brouwer, Dr. F. H. Smith, L. Raangs, Prof. K. G. Bijlstra, A. J. A. Kelsink, L. Wams, S. B. Hooghoudt en Prof. Dr. J. B. Visser bood het bestuur zijn gelukwensen aan.

Twaalf leden vierden hun 40- en 24 collegae hun 25-jarig tandartsjubileum. Alle jubilerende leden ontvingen gelukwensen van het bestuur.

Drie leden verkregen dit jaar het doctoraat in de Geneeskunde, te weten W. E. van Amerongen, J. Arkenhout en H. W. Dippel, terwijl het erelid collega F. E. R. de Maar een eredoctoraat ontving.

Collega Dr. L. Coppes werd benoemd tot gewoon hoogleraar in de Faculteit der Geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam om onderwijs te geven in de Parodontologie.

Met de afschaffing van de titel 'lector' verwierpen alle daarvoor in aanmerking komende leden de titel van professor.

Van het bestuur

Het bestuur was als volgt samengesteld:

J. A. Tolmeijer	– voorzitter;
Dr. W. Kalk	– vice-voorzitter;
J. W. L. Wisse	– secretaris;
D. Slop	– 2e secretaris;
B. W. Donk	– penningmeester;
Dr. L. J. van Dijk	– commissaris;
Dr. A. J. W. v.d. Laar	– commissaris.

In het afgelopen jaar werden zeven bestuursvergaderingen gehouden: op 18 januari, 28 maart, 9

mei, 23 augustus, 29 oktober en 9 en 18 december. Alle vergaderingen werden door de voorzitter van de W.T.A. bijgewoond, terwijl op de dagvergadering d.d. 23 augustus het vrijwel voltallige W.T.A.-bestuur aanwezig was.

Tot de zaken die het afgelopen jaar aan de orde kwamen, behoorden o.a. de voorbereidingen voor de wetenschappelijke vergaderingen (waaronder het besluit de najaarsvergadering in 1981 op twee gespreide plaatsen te beleggen, met het doel meer tandartsen te bereiken), de verdere ontwikkelingen ten aanzien van het P.A.O.T. en de instelling van het Adviesorgaan Opleidingen Tandheelkunde.

Van de Stichting voor W.T.A.

Het bestuur was vanaf de voorjaarsvergadering op 18 april als volgt samengesteld:

Prof. Dr. J. D. de Stoppelaar	– voorzitter;
A. P. Timmers	– secretaris;
Dr. L. J. van Dijk	– penningmeester;
Dr. A. E. Bosman	– lid;
J. P. A. M. Smeekens	– lid.

Tijdens de voorjaarsvergadering van de Nederlandse Vereniging van Tandartsen op 18 april werd door de voorzitter van de Stichting voor W.T.A. de Hamer-Duyvenszprijs aan Dr. W. Kalk uitgereikt als blijk van waardering voor diens dissertatie, getiteld: 'Het kunstgebit een blij bezit?'

De vijf uitgeschreven W.T.A.-cursussen genoten veel belangstelling.

Op 29 maart hield S. M. Vreedenburg een lezing over de behandeling van blaasmusici en vocalisten vóór en ná tandheelkundige ingrepen. Het ligt in de bedoeling dit onderwerp in breder verband nogmaals te presenteren.

Op 25 en 26 april sprak Dr. Per Axelson over het onderwerp: 'Comparative periodontal therapy'. Ter gelegenheid van deze cursus werd een syllabus uitgegeven.

Op 30 mei een cursus 'Myofunctionele therapie' door Dr. Garliner. Een onderwerp dat in 1981 in een drie-daagse cursus verder zal worden belicht. Vanwege het onderwerp van deze cursus was het voor logopedisten toegestaan aan de cursus deel te nemen.

Op 26 september sprak Dr. Nasedkin over de 'Modern concepts of occlusion'.

Op 4 oktober sprak Dr. Polson over het onderwerp 'Occlusion and periodontal disease'.

De variatie in onderwerpen is ook dit jaar waarschijnlijk de reden van het grote aantal deelnemers geweest. Voor het bestuur van de Stichting voor W.T.A. een extra stimulans.

Van het Comité van Overleg

Het Comité is wederom niet bij elkaar geweest.

Van de contacten met andere tandheelkundige verenigingen

Tijdens de voorjaarsvergadering waren het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap, de

Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, de Koninklijke Belgische Vereniging voor Tandheelkunde en de Tandheelkundige Studenten Vereniging Favervuta vertegenwoordigd.

Tijdens de najaarsvergadering was bovendien de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënistten vertegenwoordigd.

De Vereniging was vertegenwoordigd op het congres van de Anglo-Continental Dental Society door collega Donk, terwijl collega Van de Laar de Vereniging vertegenwoordigde op het congres van de SSO.

Tijdens de officiële opening van het ledencongres van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde vertegenwoordigde collega Van Dijk de Vereniging.

Bij de opening van het Maatschappijhuis was de secretaris aanwezig.

Van de vergaderingen

De voorjaarsvergadering vond plaats op 18 april. Tijdens de algemene vergadering werden de jaarstukken op de gebruikelijke manier afgedaan en kwam de bestuurswijziging tot stand.

De voorzitter nam afscheid van collega Steen, die vier jaren de functie van secretaris vervulde en de laatste twee jaren vice-voorzitter was. Hij memoreerde de grote energie waarmee collega Steen zich steeds voor de Vereniging heeft ingezet.

De wetenschappelijke vergadering handelde over het thema: Röntgendiagnostiek en stralingshygiëne. Sprekers waren Prof. J. van Aken, Dr. P. F. van der Stelt, Drs. J. A. G. Davids, Prof. Dr. W. Barendsen en Mevr. Dr. Z. M. Beekman.

De Hamer-Duyvenszprijs werd uitgereikt door de voorzitter van de Stichting voor W.T.A. aan collega Dr. W. Kalk naar aanleiding van zijn dissertatie.

De najaarsvergadering vond plaats op 21 november. Tijdens de algemene vergadering werden evenals tijdens de voorjaarsvergadering vele nieuwe leden ingestalleerd.

Het wetenschappelijke gedeelte, georganiseerd in samenwerking met de 10-jarige Nederlandse Vereniging voor Kindertandheelkunde had als thema: Kindertandheelkunde. Sprekers waren: Drs. M. G. van Grunsven, Prof. Dr. F. P. G. M. van der Linden, Drs. M. Hoff, Dr. W. J. H. Berendsen, Dr. U. Holm en Dr. H. Kalsbeek. Tijdens en na de lunch werden een vijftal table-clinics verzorgd rondom het gekozen thema. Presentatoren waren: Drs. R. Peek-Bartstra, Drs. E. Etty, Dr. Ir. A. B. Cramwinkel, Drs. B. Fledderus, Drs. F. J. M. Roeters en Jhr. J. D. van Foreest.

Naschrift

Er lijkt in 1980 een periode te zijn afgesloten. Een periode, waarin de besturen in de meest

elementaire vorm bezig zijn geweest de doelstelling van de Vereniging na te streven, namelijk door middel van het organiseren van wetenschappelijke vergaderingen.

Een nieuwe periode breekt aan waarin de Vereniging grotere verantwoordelijkheden zal moeten dragen. De Vereniging zal, naar het zich laat aanzien, een zetel krijgen zowel in de Adviescommissie Opleidingen Tandheelkunde als in het nog op te richten Orgaan Postacademisch Onderwijs Tandheelkunde. Daar dit activiteiten betreft overeenkomstig de doelstelling van de Vereniging heeft het bestuur gemeend zich hieraan niet te mogen onttrekken. Dat dit voor de toekomst een taakverzwaring zal opleveren, laat zich aanzien.

J. W. L. Wisse, secretaris

VERENIGING TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDIGE GEZONDHEIDSZORG VOOR GEHANDICAPTEN

Samenstelling bestuur

Tijdens de Algemene ledenvergadering op 15 mei 1981 is het bestuur van de Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundige Gezondheidszorg voor Gehandicapten als volgt samengesteld:

Mevr. E. C. M. Bouvy-Berends, voorzitter;
W. van den Ende, vice-voorzitter;
E. L. Kool, secretaris, Hulstlaan 105, 1702 VK Heerhugowaard;
Mevr. H. L. Tan, 2e secretaris;
P. R. M. Meuwissen, penningmeester.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR VOLKOMEN GEZONDHEID

Aankondiging Oriëntatiecursus Transcendente Meditatie in Gezondheids- en Welzijnszorg d.d. 19-22 november 1981

Van donderdagavond 19 tot en met zondag 22 november a.s. organiseert de Nederlandse Vereniging voor Volkomen Gezondheid te Wassenaar een vierdaagse Oriëntatiecursus Transcendente Meditatie in Gezondheids- en Welzijnszorg.

Onder meer zal worden ingegaan op het psychofysiologische werkingsmechanisme van de TM-techniek, het wetenschappelijk onderzoek en de toepassing van TM als ondersteuning van andere behandelingsmethoden. De cursus is speciaal gericht op gezondheids- en welzijnszorgers, zoals artsen, psychologen, verpleegkundigen, maatschappelijk werkers, enz. Desgewenst kan men tijdens de cursus de TM-techniek leren.

Nadere informatie is verkrijgbaar bij de Ned. Ver. voor Volkomen Gezondheid, Burg. Versterstraat 6, 5268 BS Helvoirt.

Internationaal

WERELDGEZONDHEIDS ORGANISATIE (WHO)

Aankondiging 'First international congress for safety, health and wellbeing at hospitals' d.d. 19-21 oktober 1981 te 's-Gravenhage

De Wereldgezondheidsorganisatie organiseert, in samenwerking met de Stichting IPH, tijdens het Eerste Internationale Congres voor Veiligheid, Gezondheid en Welzijn in Ziekenhuizen de Working Group *On Occupational Hazards in Hospitals*.

Dit congres zal van 19 tot en met 21 oktober 1981 in het Haagse Congrescentrum plaatsvinden.

Tijdens het congres zullen enerzijds symposia en workshops worden gehouden, anderzijds zal de WHO Working Group de relevante en op de praktijk gerichte informatie van de kant van het ziekenhuispersoneel beoordelen en verwerken. Het is de bedoeling dat alle beroepsgroepen in het ziekenhuis vanuit hun vakgebied deskundige bijdragen zullen leveren.

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR DENTAL RESEARCH (I.A.D.R.)

Verslag van de 59e vergadering d.d. 19-22 maart 1981 te Chicago (V.S.)

Deze 59e vergadering was met zijn bijna 1400 voordrachten en posterpresentaties de grootste die tot nu toe was gehouden. Een verheugende ontwikkeling omdat duidelijk is dat het onderzoek binnen de tandheelkunde en de aanverwante basiswetenschappen groeit en bloeit. Tegelijkertijd kan echter, vanuit de optiek van de algemeen-practicus bezien, slechts verbaasd worden geconstateerd waar deze ontwikkelingen allemaal toe leiden en vooral ook wat de directe relevantie ervan is. Immers presentaties over specifiek tandheelkundig onderzoek (tandheelkunde wordt dan opgevat zoals van Dale dat doet als dat deel van de heelkunde dat zich bezighoudt met de behandeling van de tanden en kiezen, het tandvlees etc.) vormden een minderheid. De nadruk van het gepresenteerde materiaal lag vooral op het gebied van de basiswetenschappen en de parodontologie (en wel het niet-klinische deel). Dat hield in dat veel aandacht werd besteed aan vakken als microbiologie/immunologie, craniofaciale biologie, materiaalkunde, harde weefsels, speekselonderzoek en ook de gedragswetenschappen. Deze trend, de benadrukking van het onderzoek in de basiswetenschappen, is overigens ook binnen het Nederlands tandheelkundig onderzoek te constateren. De indruk bestaat dat onze Subfaculteiten relatief (te) weinig aandacht besteden aan zuiver klinisch onderzoek. Illustratief is in deze het feit dat de commissie van de Sectie Tandheelkunde van de Academische Raad die onlangs is ingesteld en die zich bezighoudt met de inventarisatie van onderzoek binnen onze Subfaculteiten, vrijwel uitsluitend is samengesteld uit basiswe-

tenschappers. Een tandarts die klinisch onderzoek uitvoert, ontbreekt. Men zou zich kunnen afvragen of dit een gezonde ontwikkeling is, of het gewenst is dat deze ontwikkeling zich voortzet en wat de achtergronden van deze ontwikkeling zijn.

Overgens is een verslag van een congres niet geschikt om dergelijke principiële vragen te beantwoorden. Maar een principiële discussie over deze kwestie, misschien in het Tijdschrift lijkt zeker op zijn plaats. Ondergetekende zal zich verder bezighouden met een korte rapportage van enige gebeurtenissen en van, voor hem, nieuwe onderzoeksresultaten. Dat hij zich hierbij beperkingen moet opleggen is te wijten aan het feit, dat hij fysiek niet in staat was in vier dagen ruim 1383 voordrachten en postersessies bij te wonen. Daarnaast is zijn kennis onvoldoende om de inhoud van de tientallen onderzoeksresultaten naar waarde te schatten.

Prijs

Een hoogtepunt van de bijeenkomsten van de I.A.D.R. is de jaarlijkse uitreiking van een aantal prijzen voor wetenschappers die zich in het bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt binnen het terrein van de tandheelkunde. Dit jaar kreeg onze landgenoot Prof. Dr. Backer Dirks de H. Trendley Dean Memorial Award voor zijn onderzoekingen op het gebied van de cariologie, de microbiologie en de werking van fluoride. Met name zijn baanbrekend onderzoek op het gebied van de witte vlek, het eerste begin van de carieuze aantasting, kreeg terecht grote aandacht.

Nederlands onderzoek

Op dit congres presenteerden ongeveer 25 landgenoten de resultaten van hun onderzoek. Op enkele van deze onderzoeken zal kort worden ingegaan, waarbij vooral getracht zal worden de praktische relevantie ervan aan te geven.

Poort en andere Nijmeegse onderzoekers van het Instituut Conserverende Tandheelkunde voor Volwassenen ontwikkelden een interessant computermodel, waarin mechanische krachten op gebitselementen worden nagegaan. Gegeven de experimentele condities bleek bijvoorbeeld, dat de hechting van een bepaald vulmateriaal aan de geprepareerde caviteit belangrijker schijnt te zijn dan de vorm van de preparatie. Letzel en Vrijhoef, ook uit Nijmegen, bestuderen het effect op lange termijn van verschillende amalgaamrestauraties. Hun onderzoek richt zich vooral op de randaansluiting van vullingen waarbij onder meer de invloed van de behandelende tandarts, de invloed van de amalgaamlegering en ook het aandeel van de patiënt wordt nagegaan. Bij het ouder worden van restauraties worden de verschillen in randaansluiting vooral veroorzaakt door de soort legering. Een juiste keuze uit de beschikbare producten is dus zeer belangrijk.

Bij navraag bleek, dat tussen de diverse Nijmeegse onderzoekers geen samenwerking be-

staat. Dat is merkwaardig, omdat bovengenoemde onderzoeken vele aanknopingspunten hebben en het niet denkbeeldig is, dat samenwerking hier vruchtbare resultaten zal opleveren.

Ook op de Vrije Universiteit houden, met name de collega's Advocaat, Akerboom, Borgmeijer en Van Reenen, zich bezig met een amalgaam-project. Overigens bestaat hier wel nauwe samenwerking met de Nijmeegse groep. Behalve dat ook op de Vrije Universiteit de invloed van de tandarts op de duurzaamheid van de restauratie wordt bekeken, is men hier vooral geïnteresseerd in de invloed van de preparatie op randbreuk en het effect van caviteitslakken. Grote verschillen tussen de tandartsen treden op bij de preparaties van drievlaksvullingen, zowel in tijd als in afwerking.

Vullingen waarbij caviteitslakken werden gebruikt, vertoonden na verloop van tijd een grotere randbreuk dan wanneer die lakken niet werden gebruikt.

Het is overigens jammer dat zo weinig van de hiergenoemde onderzoeken worden gepubliceerd in de Nederlandse taal, b.v. in dit tijdschrift.

Beertsen en Everts van de Universiteit van Amsterdam bestuderen onder meer de ombouw van collageen in de bindweefsels van het parodontium. Veel kennis ontbreekt nog over de intensieve stofwisseling van het parodontium. Deze kennis is noodzakelijk wil men effectief ontstekingen en botafbraak kunnen bestrijden. Uit experimenten bij muizen blijkt dat bij de afbraak van collageen in het parodontium fibroblasten een grote rol spelen. Wanneer echter het parodontium beschadigd is (of ontstoken) zijn ook andere factoren, zoals weefselcollagenasen, van invloed.

Ook van de Subfaculteit te Groningen waren enige onderzoekers aanwezig. 's-Gravenmade en zijn medewerkers bespraken hun experimenten met kunstspeeksel. Vooral voor patiënten die afwijkingen hebben aan speekselklieren kan dit kunstspeeksel een uitkomst betekenen. De eerste resultaten bij 60 patiënten lijken gunstig. Zij verklaarden dat zowel spreken als eten, bij gebruik ervan, sterk verbeterden. Het droge gevoel in de mond verdween terwijl ook de constipatie gunstig werd beïnvloed. Andere Groningers, Van Oort en Ten Bosch, doen onderzoek naar huidkleuren. Zij vergeleken de huidskleur van een aantal mensen in zomer- en wintertijd. Voor bij het kleur bepalen van kunststanden, kunnen hun gegevens nuttig zijn. Patiënten die erg op esthetiek letten zouden naar hun oordeel 's zomers een andere prothese moeten dragen dan in de winter.

Van onze oudste Subfaculteit, in Utrecht, waren dit keer weinig vertegenwoordigers aanwezig. Huis in 't Veld presenteerde zijn onderzoek over de kolonisatie van *Streptococcus mutans* bij geïmmuniseerde en niet-geïmmuniseerde rat-

ten. Hij besprak de resultaten van een nieuwe methode om ratten met dit micro-organisme te infecteren. Dit onderzoek kan van belang zijn om meer kennis te krijgen over de specifieke afweer van het lichaam tegen *Streptococcus mutans*, immers een belangrijke verwekker van cariës.

Een andere Utrechter, Mesu, vertoonde enige resultaten van zijn onderzoek over het oplossen van verschillende cementen waarover in zijn proefschrift, dat recent is gepubliceerd, het een en ander is te vinden.

Tot slot, en het is al eerder opgemerkt, is het jammer dat relatief zo weinig van het hier gepresenteerde onderzoek in dit tijdschrift verschijnt. Veel ervan wordt gepubliceerd in nogal specialistische, veelal Engelstalige tijdschriften, waarvan aangenomen kan worden dat de Nederlandse tandarts die niet leest. De Nederlandse tandarts zou toch wel op de hoogte kunnen worden gehouden b.v. via overzichtartikelen van de, zeker niet geringe onderzoeksprestaties van hun eigen landgenoten.

Gedragwetenschappelijk onderzoek

De voorkeur van ondergetekende ging uit naar de sectie 'Behavioural Sciences' en de praktische toepassingen van dit type onderzoek. Gedragwetenschappen binnen de I.A.D.R. vormen een groter terrein dan men in het algemeen bij ons zou denken, want de organisatie rekt hieronder onderwerpen zoals kindertandheelkunde, preventieve tandheelkunde, onderwijs research, sociale tandheelkunde en gedragwetenschappen. Een typisch sociaal tandheelkundig onderwerp (althans in ons land) als epidemiologie valt hier b.v. vrijwel altijd onder cariologie en parodontologie. Onderzoek op het gebied van de verandering van mondhygiënische gewoonten treft men eveneens onder de parodontologie aan, hoewel dat onderwerp in feite meer binnen de gedragwetenschappen lijkt te worden behandeld.

Ook nu weer een keuze. In de sectie Kindertandheelkunde kreeg het onderwerp angst bij kinderen, vooral de beïnvloeding daarvan en de cruciale rol van de tandarts, nogal wat aandacht. Weinstein gaf de eerste resultaten van zijn onderzoek. Een restauratieve behandeling van 3-5-jarige kinderen door een tandarts werd op een videoband opgenomen; 87 van dit soort banden werden gebruikt voor een analyse, zowel van het gedrag van de tandarts als van het kind. Zo bleek b.v. wanneer de tandarts het kind zeer specifieke informatie gaf, over b.v. wat hij zou gaan doen, de angst van het kind aanmerkelijk afnam. Dat was ook het geval wanneer hij/zij het kind positief beloofde bij adequaat gedrag en wanneer het kind gestreeld of voorzichtig vastgehouden werd.

Dit congres stond nogal in het teken van de overall in de westerse wereld geconstateerde cariësreductie bij kinderen. Overigens ziet men in de ontwikkelingslanden een tegengestelde ont-

wikkeling. Die geconstateerde vermindering van cariës en daarnaast de toename van het aantal tandartsen in de V.S. en enige Europese landen, maakt dat men zich gaat afvragen hoe de tandheelkundige verzorging in de toekomst er zal moeten uitzien. In de sociaal-tandheelkundige sector, vraag en aanbod van hulp, kreeg deze kwestie nogal wat aandacht. Duidelijk lijkt de tandheelkundige verzorging van bejaarden in de komende jaren in het middelpunt van de zorgverlening te gaan staan.

Onderzoek richt zich al en zal zich meer moeten concentreren op de verlangens van bejaarden ten aanzien van tandheelkundige hulp, op de hoeveelheid geld die zij over hebben voor verzorging, op problemen van bereikbaarheid van zorg voor deze groep etc. Opvallend bleek (Bean e.a.) hoe gering de kennis van bejaarden kan zijn over allerlei tandheelkundige problemen en de tandheelkundige zorgverlening. Er is sprake van een, vergeleken bij 20 jaar geleden en vanuit de tandheelkundige optiek bezien, nieuw type bejaarde. Deze bejaarden hebben minder protheses dan vroeger het geval was, bezoeken de tandarts (en mondhygiënist) voor controles en mondhygiënische behandelingen, in plaats van voor pijnklachten zoals vaak vroeger het geval was (Ettinger).

Een andere aanwijzing voor de voorspelde verandering in het patroon van de toekomstige zorgverlening, bleek uit een onderzoek van Douglas e.a. Deze onderzoekers bestudeerden de gewijzigde gebitsgezondheid in de V.S. in de periode 1959-1973. De onderzoeken uit 1959 en 1973 waren vrijwel vergelijkbaar. Enige uitkomsten waren: het aantal ontbrekende elementen liep sterk terug, het aantal gevulde elementen nam sterk toe en het gemiddeld aantal aangetaste elementen bleef vrijwel gelijk (deze laatste constatering kan de lezer aan het denken zetten). Ook de mondhygiëne (gemeten met de O.H.J.) verbeterde in die periode sterk en het aantal personen zonder merkbare parodontale problemen steeg eveneens. Wat kunnen deze gegevens voor de toekomstige zorgverlening betekenen? Misschien zal het aantal mensen met kaakgewrichtsklachten toenemen doordat mensen hun natuurlijke gebit langer zullen behouden. Op dit congres waren nogal wat bezoekers die zich met deze problematiek bezig hielden. Vooral het T.M.I.-syndroom kreeg aandacht, met name vanuit psychologische kant.

Welke taal en uitdrukkingen gebruiken patiënten die aan dit syndroom lijden (Terezhalmay e.a.); hoe dient men behandelingen bij dergelijke patiënten te evalueren (Gale en Corah). Wat zijn de resultaten van elektromyografisch onderzoek bij kauwactiviteiten (Kousrelari e.a.) waren enige vragen die bij dit type onderzoek aan de orde kwamen. Ook in een symposium over pijnonderzoek kwam het T.M.I.-syndroom vaak aan de orde, misschien wel omdat Dworckin, een van de bekendste onderzoekers op dit gebied, de discussies tijdens dit symposium leidde.

Een ander gebied bij de toekomstige zorgverlening zal ongetwijfeld zijn de preventieve aanpak van kinderen uit risicogroepen (voor wat betreft cariës) en de opsporing van deze groepen. Gezien het feit dat hierover in ons land geregeld wordt gepubliceerd, kan hier met deze korte opmerking worden volstaan.

Het patroon van zorgverlening kan ook veranderen als het aantal tandartsen toeneemt. Dit is overal in de westerse wereld het geval, dus ook in de V.S. Field e.a. onderzochten de veranderingen door het vergrote aantal tandartsen gedurende de periode van 1973-1980 in de staat Iowa. Vergeleken met 1973 bleek in 1980 het aantal tandartsen, dat meer patiënten wilde behandelen, toegenomen te zijn van 10% tot 40%. Het aantal tandartsen dat zich overwerkt voelde, zakte in die periode duidelijk. Het lijkt niet overdreven vast te stellen, dat Nederland zo langzamerhand toe is aan dergelijke studies omdat ook bij ons de cariës bij kinderen afneemt en het aantal tandartsen stijgt.

Binnen de 'Behavioural Sciences'-groep werd voorts veel aandacht besteed aan onderwerpen als kwaliteitscontroles, opvattingen van ouders over gebitsgezondheid en de verbanden met de gebitstoestand van hun kinderen en onderwijsvraagstukken.

Tot slot, gezien de specifieke belangstelling van ondergetekende, nog enig onderzoek op het gebied van de gezondheidsvoorlichting. Een onderwerp dat hier bij de preventieve tandheelkunde werd gerangschikt. Een onderzoek over de leesbaarheid van folders (onderwerp parodontologie) wees uit, dat maar 15% van de 20 getoetste folders door 12-jarigen werd begrepen; bij 15-jarigen lag dit percentage op ongeveer 35%. De conclusies van de onderzoekers (Bahdash e.a.) zijn overeenkomstig eigen onderzoek, n.l. dat ontwerpers van folders leesbaarheidstesten zullen moeten uitvoeren alvorens de folders in het openbaar te verspreiden. Voorts dient men daarbij rekening te houden met de groepen waarvoor dit schriftelijk materiaal bestemd is.

In een ander onderzoek bestudeerde men het effect van een voorlichtingscampagne, opgezet door de beroepsorganisatie van tandartsen uit de staat Minnesota (V.S.).

Een dertig seconden durend T.V.-programma benadrukte dat parodontale afwijkingen vaak door de bevolking over het hoofd worden gezien, maar dat deze afwijkingen desondanks een dringende reden zijn hulp van de tandarts in te roepen. De doelgroep bestond uit volwassenen tussen de 18-49 jaar die de tandarts niet regelmatig bezoeken. De spot werd gedurende 2 periodes van 6 weken regelmatig vertoond; 1280 maal, op 17 verschillende T.V.-stations. Vergeleken met de voormeting, bleek dat deze campagne het publiek meer bewust maakt voor gebitszorg. Een constatering die, overigens, te voorspellen was wanneer men de literatuur op dit gebied kent. Misschien zou, in ons land, de

Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde in de toekomst regelmatig dergelijke campagnes moeten laten uitvoeren. Niet alleen om de bevolking meer gebitsbewust te maken, maar eveneens om bezoeken aan de tandarts te stimuleren.

Ander onderzoek wees uit dat mensen vaak denken dat zij langer tanden borstelen dan in werkelijkheid het geval is (Jankell e.a.). Als men mensen vraagt met een nieuwe tandenborstel te poetsen, b.v. in het kader van een tandenborstelonderzoek, en men neemt ongemerkt de borsteltijd op en vergelijkt die later met de door de patiënt opgegeven dagelijkse borsteltijd, dan blijken duidelijk verschillen op te treden.

Tot slot nog een ander onderzoek waarbij de vraag werd gesteld waarom ouders hun kinderen niet willen laten meedoen aan preventieve programma's op scholen (Leone e.a.). In het algemeen bleek dat deze ouders vaak een betere opleiding hadden gehad dan ouders die hun kinderen wel lieten deelnemen. Voorts bezochten de kinderen van de niet-deelnemende ouders meer regelmatig hun tandarts zodat deze ouders van mening waren dat hun kinderen al adequaat tandheelkundige zorg kregen. Dergelijk onderzoek zou in ons land nuttig kunnen blijken, omdat men binnen de Schooltandheelkundige diensten vaak bezorgd is over het teruglopende percentage van deelnemende kinderen.

Slotopmerking

Op deze 'jaarmarkt' van het tandheelkundig onderzoek (inclusief dat van alle aanverwante gebieden) is zoveel te horen en te zien, dat het gevaar bestaat dat men als het ware 'het kaf niet meer van het koren' kan scheiden. De indruk bestaat dat er soms wel eens erg vlug onderzoeksresultaten worden gepresenteerd, materiaal dat duidelijk nog eens nader had moeten worden bestudeerd. Anderzijds zijn er veel onderzoeken die van uitstekend gehalte zijn, die de toeschouwer voortdurend aanzetten tot denken over zijn vak en beroep, waardoor een bezoek aan een dergelijk congres een boeiende ervaring wordt. Diegenen die geïnteresseerd zijn in de in dit verslag genoemde publikaties worden, wellicht ten overvloede, verwezen naar het tijdschrift 'Journal of Dental Research' (March 1981, vol. 60, special issue A.), waarin het totale programma en korte samenvattingen van het onderzoeksmateriaal zijn opgenomen.

M. A. J. Eijkman

Buitenland

MIDDEN- EN ZUID-AMERIKA

Fluoridering in Latijns Amerika en het Caribisch gebied

In een recent rapport vanwege de Pan American Health Organization (PAHO) wordt o.a. aan-

dacht besteed aan de cariëspreventieve maatregelen in Latijns Amerika en het Caribisch gebied, die ook daar blijkbaar hoog nodig zijn. In het gebied om de Caribische Zee is in 15 landen fluoridering van drinkwater geëffectueerd. Het totale aantal personen voor wie in Latijns Amerika en het Caribisch gebied gefluorideerd drinkwater beschikbaar is, bedroeg in 1980 al bijna 40 miljoen. In december 1979 werd er in Rio de Janeiro een begin mee gemaakt. De mogelijkheden van zoutfluoridering zijn speciaal in Colombia onderzocht en ook in Mexico denkt men daar op uitgebreide schaal gebruik van te maken. Laatstgenoemde maatregel is uit de aard der zaak vooral bestemd voor kleine plattelandsgemeenten, waar de invoering van drinkwaterfluoridering op grote praktische moeilijkheden stuit. Ook op de Britse eilanden Anguilla en Saint Lucia, behorend tot de Kleine Antillen in het Oost-Caribische gebied, wordt zoutfluoridering overwogen, mogelijk een aansporing voor andere gemeenschappen, dit voorbeeld na te volgen. Aan de andere kant is van nature overgefluorideerd water een niet onaanzienlijk probleem, nl. in sommige delen van Argentinië, El Salvador, Mexico en Peru. Op het ogenblik is Argentinië het enige land waar systematische verwijdering van dit overschot plaatsvindt. De andere genoemde landen hebben echter te kennen gegeven, ook in deze maatregel geïnteresseerd te zijn.

In verband met deze ontwikkelingen wordt door de PAHO sinds enige jaren de nadruk gelegd op het belang van de opleiding van het voor deze projecten benodigde technische personeel, o.a. voor wat betreft de voorzieningen inzake de inrichting en het onderhoud van fluorideringsystemen. Kortlopende cursussen, gegeven in Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Panama en Paraguay, werden door 150 deelnemers bijgewoond. Daarin werd voorlichting verstrekt omtrent de inrichting en bediening van eenvoudige en weinig kostbare apparatuur. De PAHO heeft ook bijgedragen aan de bevordering van het onderzoek naar en de regeling van het natuurlijke gehalte aan fluoriden in het drinkwater in de vier bovengenoemde landen en zij heeft de benodigde laboratoriumuitrusting voor fluoride-analyse voor haar rekening genomen.

VERENIGDE STATEN

Eis van Dr. Yiamouyiannis in hoogste beroep afgewezen

In het eerste kwartaal van 1980 werden in de kolommen van het Tijdschrift de wonderlijke wegen gesignaleerd van Dr. John Yiamouyiannis, voormalig directeur van de National Health Federation in zijn verbeten strijd tegen fluoridering van drinkwater. Deze werden in een uitvoerig rapport van de Amerikaanse 'Consumers Union' aan de kaak gesteld. Deze publikatie inspireerde Yiamouyiannis tot het indienen van een eis tot schadevergoeding wegens smaad ten bedrage van liefst 8 miljoen dollar, een eis die

door een New Yorkse rechtbank prompt werd afgewezen. Yiamouyiannis procedeerde echter lustig verder en beweerde dat de Consumers Union zich had schuldig gemaakt aan boos opzet (Ned Tijdschr Tandheelkd 87: 106, mrt. 1980) De jongste F.D.I.-Newsletter (mei 1981) maakt melding van het feit dat inmiddels ook het Hoogerechtshof in New York dit beroep heeft afgewezen. Dr. Yiamouyiannis is er niet in geslaagd te bewijzen dat de gewraakte publikatie in 'Consumers Reports' blijk gaf van 'actual malice'. Het Hof van Appel gaf integendeel te kennen dat zij een toonbeeld was van 'the very highest order of responsible journalism'.

Dr. Yiamouyiannis zal nu naar een doeltreffender middel moeten omzien om aan zijn anti-fluorideringscampagne een comfortabele financiële positie over te houden.

Mineraalvrij water voor de behandeling van dialysepatiënten

In een onlangs naar de jongste inzichten bijgewerkt rapport bepleit Dr. J. B. Richmond, directeur-generaal van de volksgezondheid in de Verenigde Staten, in dialysecentra zowel als bij de huisbehandeling van lijdende aan nierinsufficiëntie, gebruik van water, dat slechts minimale hoeveelheden bevat van 'undesirable dissolved substances which could diffuse indiscriminately into the patient's bloodstream'.

Bij deze ongewenste substanties is natuurlijk ook aan fluoriden gedacht: immers de hoeveelheden water waaraan de dialysepatiënt dagelijks blootstaat, zijn veel groter dan die normaliter worden geconsumeerd. Gedurende de dialyse wordt het bloed nl. blootgesteld aan de invloeden van - ruwweg - 100 à 200 l water, waaraan eventueel benodigde chemicaliën zijn toegevoegd.

Dr. Richmond meent dat het - mede met het oog op de in verschillende gebieden in de Verenigde Staten nogal uiteenlopende samenstelling van het drinkwater - in veel gevallen nodig kan blijken het leidingwater vooraf te ontdoen van een voor de betrokken patiënten bestaande teveel aan ijzer, magnesium, aluminium, calcium, fluoride en andere van nature aanwezige of kunstmatig toegevoegde substanties. Hij acht het in verband daarmee van belang dat alle dialysecentra en particuliere woningen waar dialyse plaatsvindt, nauw contact onderhouden met de plaatselijke waterleidingbedrijven.

Niet vermeld wordt welk gehalte aan fluoriden eventueel nog toelaatbaar zou zijn.

GROOT BRITANNIË

British Endodontic Society

De *British Endodontic Society* organiseert gedurende het weekeinde van 4-6 december 1981 in Harrogate (Yorkshire) een congres, dat op vrijdagmiddag begint met table clinic-demonstraties.

Op zaterdag worden de volgende voordrachten gehouden:

Prof. Dr. D. McGowan: Medical contra-indications and precautions in endodontics.

Dr. B. Kieser: Furcation myths and realities.

Mr. R. Mitzman: The restoration of endodontically treated teeth.

Mr. C. Dexter: Patient management.

Seminar sessies:

- Lateral and accessory canals and their significance.

- The management of root resorption.

- Emergency endodontics.

- A retrospective survey of endodontic cases.

De totale kosten bedragen £ 65,50 per deelnemer en £ 99,50 per deelnemer plus partner. De registratiekosten zijn £ 30,—.

Registratieformulieren zijn verkrijgbaar bij Prof. Dr. A. J. M. Plasschaert, Philips van Leydenlaan 25, 6500 HB Nijmegen, telefoon 080-51 64 10.

Binnenland

UITSPRAKEN MEDISCH TUCHTCOLLEGE AMSTERDAM

Nr. 80123 T

HET MEDISCH TUCHTCOLLEGE TE AMSTERDAM

heeft het navolgende overwogen en beslist naar aanleiding van de op 17 september 1980 ingekomen klacht van:

.....
geboren op . . . van beroep radiotherapeutische technicus, wonende te . . .

k l a g e r

tegen

.....
geboren op . . . van beroep tandarts, wonende te . . .

v e r w e e r d e r

Kennis is genomen van het klaagschrift, van het verweerschrift van 22 september 1980, van een nadere brief van verweerder van 30 september 1980 en van de bij deze brieven gevoegde bijlagen, te weten de patiëntenkaart van klager, een specificatie van de door verweerder aan klager gezonden declaratie, een brief van klager aan verweerder van 25 augustus 1977 en een kopie van een brief van verweerder aan klager van 3 september 1977.

De klacht is behandeld in tegenwoordigheid van klager, diens echtgenote en verweerder ter zitting van het College van 24 februari 1981.

Door het onderzoek is vastgesteld:

Klager is gedurende het eerste halfjaar van 1977 onder behandeling van verweerder geweest.

In deze tijd heeft verweerder (ondermeer) een vijfdelige brug rechtsboven geplaatst (van de cuspidaat tot en met de tweede molaar) bestaande uit biomankronen. Bij brief van 25 augustus 1977 heeft klager verweerder onder meer het volgende geschreven:

'Bij deze deel ik u mede dat ik de afspraak welke

ik bij u heb lopen voor 30 sept. niet kan nakomen. Door financiële moeilijkheden ben ik niet in staat belangrijke veranderingen aan mijn gebit te laten doen. Ik zie mij dan ook genoodzaakt aldus te handelen en de afspraak te annuleren.'

Verweerder heeft deze brief op 3 september 1977 als volgt beantwoord:

'Door deze deel ik u mede, dat het usance is de röntgenfoto's van de patiënten - bij vertrek uit de praktijk - gedurende een half jaar te bewaren. Ze kunnen gedurende die tijd worden afgehaald resp. worden op Collegiaal verzoek doorgestuurd. U dankend voor het in mij gestelde vertrouwen.'

Nadat klager eind 1979 had geconstateerd, dat door het kunsthars van de hoektand, die onderdeel uitmaakte van de geplaatste brug, de onderlaag zichtbaar werd, heeft klager zich in de zomer van 1980 telefonisch tot verweerder gewend. Klager verkeerde daarbij in de veronderstelling, dat er bij het vervaardigen van het betreffende element een fout was gemaakt door het tandtechnisch laboratorium omdat de andere elementen van de brug geen gebreken vertoonden.

Op klagers verzoek aan verweerder of hij een afspraak kon maken opdat verweerder het betreffende element zou kunnen bekijken en klager zou kunnen raden, wat te doen, heeft verweerder afwijzend gereageerd. Verweerder heeft zich daarbij, naar hij het College heeft medegedeeld, op het standpunt gesteld, dat klager geen patiënt (meer) van hem was en dat ingaan op het verzoek van klager zou impliceren dat hij klager opnieuw in behandeling zou moeten nemen. Dit stuitte, aldus verweerder, op problemen omdat hij in principe alleen gesaneerde patiënten in zijn praktijk heeft - en klager de regelmatige behandelingen door verweerder om een gesaneerd gebit te krijgen eerder, in 1977, had afgebroken -, terwijl verweerder bovendien niet bekend was of klager inmiddels een andere tandarts had en verweerder geen patiënten van collega's wilde behandelen. Het was volgens verweerder bovendien uitgesloten dat er in dit geval sprake was van een fabricagefout, zoals klager veronderstelde, aangezien deze zich enige maanden na het plaatsen van de brug zou hebben geopenbaard. De slijtage aan het kunsthars, waarvan, aldus verweerder, kennelijk sprake was, zou bovendien door iedere andere tandarts op betrekkelijk eenvoudige wijze kunnen worden verholpen.

Klager heeft het College desgevraagd medegedeeld dat hij met zijn brief van 25 augustus 1977 slechts beoogde de behandeling door verweerder tijdelijk te stoppen in verband met zijn destijds slechte financiële situatie en de bedoeling had deze behandeling te zijner tijd af te maken.

De klacht van klager behelst dat verweerder hem onheus heeft behandeld en ten onrechte niet is ingegaan op zijn (klagers) verzoek zijn klacht met betrekking tot een enkele jaren daarvoor geplaatst element te onderzoeken.

Omtrent de klacht moet gelden:

Verweerder heeft minder juist gehandeld door zonder meer te weigeren in te gaan op klagers verzoek de door hem geplaatste brug, waarover klager klachten had, te bekijken. Verweerder had klager moeten laten komen om zich er aldus van te overtuigen dat er inderdaad, zoals hij veronderstelde, geen sprake was van een technische (fabricage)fout. Daarna had verweerder met klager kunnen bespreken of hij zelf klager terzake zou behandelen of dat klager zich hiervoor tot een andere tandarts zou wenden. Zulks geldt temeer nu uit de in de zomer van 1977 tussen klager en verweerder gevoerde correspondentie niet, anders dan verweerder kennelijk veronderstelt, zonder meer blijkt, dat klager van verdere behandeling door verweerder afzag en zich niet (meer) als patiënt van verweerder beschouwde. In de desbetreffende brief aan verweerder deelt klager verweerder immers slechts mede dat hem voorlopig de financiële middelen ontbreken om een verdere behandeling door verweerder te ondergaan.

De klacht is derhalve gegrond en verweerder — die geen blijk gaf het onjuiste van zijn handelswijze in te zien — heeft door zijn oncorrecte optreden jegens klager het vertrouwen in de stand der tandartsen ondermijnd.

Aangezien het College vaker wordt geconfronteerd met tandartsen, die weigeren ex-patiënten in dit soort situaties te behandelen vergt het algemeen belang openbaarmaking van deze uitspraak op na te melden wijze.

In verband met het bovenstaande dient te worden beslist als volgt:

Waarschuwt verweerder.

Bepaalt dat deze beslissing op de wijze als voorgeschreven bij artikel 13b van de Medische Tuchtwet, wordt bekend gemaakt door plaatsing in de Nederlandse Staatscourant, en door toezending met het verzoek om plaatsing aan de navolgende tijdschriften: Tijdschrift voor Gezondheidsrecht, Nederlands Tandartsenblad, Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde, en Nederlandse Jurisprudentie.

Aldus gewezen op 16 maart 1981 onder voorzitterschap van Mr. G. H. Nomes, met J. E. A. Huurdeman en A. Weijel, leden-geneeskundige, en Prof. Dr. S. K. Thoden van Velzen en R. Speek, leden-tandarts, en met bijstand van Mr. A. M. A. Verscheure, secretaris.

Mr. G. H. Nomes, voorzitter.

Mr. A. M. A. Verscheure, secretaris.

Nr. 8086 T

HET MEDISCH TUCHTCOLLEGE TE AMSTERDAM heeft het navolgende overwogen en beslist naar aanleiding van de op 3 juli 1980 ingekomen klacht van:

A. oud . . . jaar, van beroep groepsleider, wonende te x, k l a g s t e r .
tegen

B. oud . . . jaar van beroep tandarts, wonende te y, v e r w e e r d e r .

Kennis is genomen van het klaagschrift d.d. 1 juli 1980, van het verweerschrift d.d. 22 juli 1980, van schriftelijke inlichtingen en daarbij behorende röntgenfoto's van C, tandarts, d.d. 24 augustus 1980 en van een schrijven van D, Centrale Polikliniek subfaculteit tandheelkunde van de Universiteit van Amsterdam, d.d. 22 augustus 1980.

De klacht is in aanwezigheid van partijen behandeld ter terechtzitting van het College van 3 februari 1981.

Door het onderzoek is vastgesteld:

Klaagster is gedurende tien jaar bij verweerder onder behandeling geweest. Gedurende deze periode heeft klaagster zich regelmatig bij verweerder vervoegd voor controle en behandeling. Door verweerder zijn in deze periode bij klaagster vullingen gelegd en endodontische behandeling uitgevoerd, waarbij gedeeltelijk de pulpa werd geëxtirpeerd. Daarbij is door verweerder aanvankelijk gebruik gemaakt van een arsenicum preparaat en later eugenol. Verweerder heeft bij deze endodontische behandelingen geen gebruik gemaakt van röntgenfoto's. Van het gebit van klaagster zijn door verweerder nimmer röntgenfoto's gemaakt. Indien verweerder röntgenfoto's bij patiënten maakt, gooit hij deze onmiddellijk na gebruik weg.

Klaagster heeft zich in 1980 in verbinding gesteld met het A.T.Z., alwaar geconcludeerd werd dat het gebit van klaagster in een zodanige slechte toestand verkeerde dat volledige behandeling binnen het kader van de ziekenfondsverzekering niet tot de mogelijkheden behoorde. Klaagster heeft zich vervolgens vervoegd bij de subfaculteit tandheelkunde van de Universiteit van Amsterdam. Aldaar zijn diverse röntgenfoto's gemaakt, waaronder een panoramiefoto. Ook hier werd geconstateerd dat het gebit van klaagster in een slechte staat verkeerde. Klaagster heeft zich tenslotte in verbinding gesteld met C, tandarts te Amsterdam, die voor klaagster een behandelplan en een kostenraming tot een bedrag van f 8000,— à f 10.000,— heeft opgesteld.

De klacht behelst dat verweerder klaagster tandheelkundig heeft behandeld op een wijze die niet voldoet aan de eisen die daaraan gesteld mogen worden, en dat klaagster dientengevolge ernstige schade heeft geleden.

Omtrent deze klacht moet gelden:

Aangezien röntgenfoto's van het gebit van klaagster, genomen voordat verweerder tot behandeling overging, ontbreken en een aantal elementen inmiddels zijn geëxtirpeerd, kan thans niet meer worden vastgesteld of er causaal ver-

band bestaat tussen de huidige slechte staat van het gebit van klaagster en de tandheelkundige behandeling daarvan door verweerder.

Echter, verweerder heeft bij de uitvoering van endodontische behandelingen bij klaagster niet voldaan aan de eisen welke daarbij aan hem gesteld moeten worden nu hij nagelaten heeft deze behandelingen te doen begeleiden door röntgenfoto's en hij de pulpa slechts gedeeltelijk heeft geëxtirpeerd zonder dat daarvoor anatomische redenen aanwezig waren en gebruik heeft gemaakt van een daarvoor obsoleet medicament (arsenicum).

Voorts wordt ontoelaatbaar geacht dat verweerder door hem vervaardigde röntgenfoto's direct na gebruik pleegde weg te werpen. Hiermede mist verweerder ten nadele van zijn patiënten de betekenis welke dergelijke foto's voor verdere behandeling van het gebit van desbetreffende patiënt kunnen hebben.

Door te handelen als hiervoor omschreven heeft verweerder het vertrouwen in de stand der tandartsen zodanig ondermijnd dat na te melden maatregel passend is. Het algemeen belang vergt openbaarmaking van deze uitspraak op na te melden wijze.

In verband met het voorgaande dient te worden beslist als volgt:

Berispt verweerder.

Beveelt dat deze beslissing op de wijze als voorgeschreven bij art. 13b van de Medische Tuchtwet wordt bekendgemaakt door plaatsing in de Nederlandse Staatscourant, en door toezending met verzoek tot plaatsing in de volgende tijdschriften:

- Tijdschrift voor Gezondheidsrecht;
- Nederlands Tandartsenblad;
- Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde;
- Nederlandse Jurisprudentie.

Aldus gewezen op 23 februari 1981 onder voorzitterschap van Mr. G. G. van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, met F. J. C. Westerweel, A. Weijel, leden-geneeskundige, en Prof. Dr. S. K. Thoden van Velzen en F. Meijer, leden-tandarts, en met bijstand van Mr. E. J. van Beek, secretaris.

Mr. G. G. van Erp Taalman Kip-Nieuwenkamp, voorzitter.

Mr. E. J. van Beek, secretaris.

VOLKSGEZONDHEID EN MILIEUHYGIËNE

Inspectie van de Volksgezondheid

Bij Koninklijk besluit van 18 februari 1981 is aan de heer J. Filippo Hzn., tandarts, ingaande 1 november 1981 op zijn verzoek eervol ontslag verleend als Inspecteur van de Volksgezondheid bij het Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en daarbij ontheven uit zijn functie van Geneeskundig Inspecteur van de Volksgezondheid in Algemene Dienst.

PROMOTIES

Mathilde C. R. B. Peters

Op vrijdag 15 mei 1981 promoveerde Mevrouw M. C. R. B. Peters (Nijmegen) tot doctor in de Geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, op een proefschrift getiteld: 'Biomechanika van kaviteitspreparatie en -restauratie van gebitselementen; modelvorming en analyse met behulp van de eindige elementen methode'. Promotoren waren Prof. Dr. A. J. M. Plaschaert en Prof. Dr. Ir. J. D. Janssen, hoogleraar in de Technische Mechanica aan de Technische Hogeschool te Eindhoven.

G. J. van Campen

Op vrijdag 4 september 1981 promoveerde de heer G. J. van Campen (Malden) tot doctor in de Geneeskunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, op een proefschrift getiteld: 'Acute parodontale ontstekingen bij beagles'. Promotor was Prof. Dr. H. H. Renggli, terwijl Dr. F. H. M. Mikx als co-referent optrad.

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

Uitreiking onderscheidingen

Tijdens de 133e Algemene Vergadering van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, gehouden op 22 mei 1981 te Utrecht, zijn de collegae M. Castelein (Rotterdam), M. van Duren (België) en Prof. Dr. F. J. Tempel (Hilversum) benoemd tot erelid.

Voorts werden tot lid van verdienste benoemd, de collegae A. Bos (Voorburg) en G. J. Sollewijn Gelpke (Amersfoort).

Tevens werd – voor het eerst – de Maatschappijpenning uitgereikt aan de collegae A. J. C. Schoemaker, J. Boehmer, B. J. Hage, B. P. Hazenberg en J. Tiessens.

ZIEKENFONDSRAAD

Per 1 juli 1981 is de heer J. Hoekstra, wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, afgetreden als tandheelkundig adviseur bij de Ziekenfondsraad.

Zijn opvolger is de heer J. L. M. van den Heuvel (Amsterdam).

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE AMERSFOORT

Aankondiging programma 28 oktober 1981

Op woensdag 28 oktober a.s. zal een klinische avond worden gehouden in het ziekenhuis 'De Lichtenberg' te Amersfoort. Aanvang 20.00 uur precies.

Programma:

Dr. L. J. van Dijk: Parodontale therapie: mondhygiëne, rootplaning en curettage.

GEZONDHEIDSRAAD

Met ingang van 13 september 1981 zijn o.a. Prof. Dr. O. Backer Dirks en Prof. Dr. K. G. König bij Koninklijk besluit herbenoemd tot lid van de Gezondheidsraad.

KLINISCHE OCHTEND VOOR HUISARTSEN EN TANDARTSEN TE AMSTERDAM

Aankondiging programma 3 oktober 1981

Op zaterdag 3 oktober a.s. organiseert de afdeling Mondziekten en Kaakchirurgie van de Vrije Universiteit een klinische ochtend voor huisartsen en tandartsen in het gebouw van de Medische Faculteit, Van der Boechorststraat 7 te Amsterdam-Buitenveldert.

Aanvang 9.30 uur.

Het thema luidt: *Mondheelkundige problemen in de praktijk van huis- en tandarts*. In een aantal korte voordrachten zullen enkele veel voorkomende problemen op mondheelkundig gebied worden toegelicht, waarna er ruimschoots gelegenheid zal zijn voor discussie.

De ochtend eindigt rond 12.40 uur, waarna er gelegenheid bestaat tot het gebruiken van een lunch.

Wie voornemens is deze ochtend te bezoeken, wordt verzocht – in verband met het tijdstip waarop deze aflevering van het Tijdschrift verschijnt – dit *telefonisch* door te geven aan de secretaresse van de afdeling Mondziekten en Kaakchirurgie van het Academisch Ziekenhuis der Vrije Universiteit te Amsterdam, mevrouw I. C. G. Vroonland, telefoon 020 – 548 3224.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE BREDA

Aankondiging programma 6 oktober 1981

Op dinsdag 6 oktober a.s. zal een klinische avond worden gehouden in het St. Ignatius Ziekenhuis te Breda.

Aanvang 20.15 uur.

Programma:

W. F. J. Besling: Diagnostiek en therapie van slijmvliesafwijkingen.

Dr. J. I. J. F. Vermeeren: Antrumperforaties, oorzaak en gevolg.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN IN TWENTE

Aankondiging programma 27 oktober 1981

De eerstkomende klinische avond voor tandartsen in Twente e.o., georganiseerd door de Afdelingscommissie Wetenschappelijke Voorlichting van de nieuw gevormde afdeling Twente van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde (de 14e afdeling Overijssel werd onlangs gesplitst in de afdeling Twente en de afdeling IJsselland – Red.) zal plaatsvinden op *dinsdag 27 oktober 1981* om 20.15 uur in de blauwe zaal van het ziekenhuis Ziekenzorg, ingang Haaksbergerstraat 55 te Enschede (telefoon 053-84 38 43).

In het internationale jaar van Gehandicapten zal deze avond in het teken staan van de *tandheelkundige verzorging van gehandicapten*.

Algemene behandelmethoden en getalsmatig voorkomende tandheelkundige ziektebeelden worden besproken door *Dr. R. C. W. Burgersdijk*, Chef de clinique van de afdeling Kinder-tandheelkunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Een overzicht van de regionale situatie betreffende tandheelkundige verzorging van gehandicapten zal worden gegeven door *Drs. A. J. Schoolderman*, als tandarts verbonden aan de afdeling Tandheelkunde onder algehele anesthesie van het ziekenhuis Ziekenzorg te Enschede.

Door de organiserende commissie wordt er naar gestreefd ieder voor- en najaar een klinische avond voor tandartsen te houden.

Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot *Drs. G. J. F. Holtkamp*, Hofstraat 16, 7622 LL Borne.

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR DE VOEDING

Aankondiging 'Voedingscursussen voor Artsen'

Het Nederlands Instituut voor de Voeding NIVV organiseert dit najaar te Wageningen drie *Voedingscursussen voor Artsen*. Eén daarvan is echter bij het verschijnen van deze aflevering reeds afgesloten, zodat slechts twee cursussen in het onderstaande worden aangekondigd.

De nadruk in deze cursussen zal liggen op kennismaking met en toepassing van de huidige inzichten in de praktijk.

Van de cursisten wordt een actieve bijdrage tijdens de cursus verwacht, alsook in de individuele voorbereiding voor de cursus. Het aantal deelnemers per cursus is beperkt.

Programma:

1. Van woensdagavond 25 november tot zaterdag 28 november 13.00 uur: *Alternatieve voeding*.

Deze cursus staat open voor alle artsen die zowel theoretisch als praktisch kennis willen maken met de 'alternatieve stromingen'. Naast een indeling in systemen zal nader kennis gemaakt kunnen worden met organisaties zoals de ecologische voedselbeweging, anthroposofie, macrobiotiek, enz. en met de voedingsmiddelen die in deze systemen worden gebruikt.

2. Van woensdag 16 december (15.00 uur) tot vrijdag 18 december 15.00 uur: *De voeding van de oudere mens in een verzorgings situatie.*

Deze cursus richt zich op die (huis)artsen die te maken hebben met de oudere mens in de instelling. Naast een kennismaking met de verandering in fysiologische behoeften van de oudere mens, zal de nadruk worden gelegd op de verantwoordelijkheid van de arts bij de individuele voedingszorg (b.v. diëten).

De cursuskosten bedragen f 325,— (inclusief studiematerialen en lunches) per persoon per cursus. Voor overnachtingen kan gezorgd worden.

Nadere informatie over deze cursussen zijn verkrijgbaar bij cursusleider Ir. H. F. F. Albers, p/a vakgroep Humane Voeding Landbouwhogeschool, De Dreijen 12, 6703 BC Wageningen, telefoon 08370-82 0 59.

ADVIESCOMMISSIE MONDHYGIËNISTEN

Bij besluit van de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne is – op voordracht van de Nederlandse vereniging van Mondhygiënisten – mevrouw Y. Mesman-Arnold benoemd tot adviserend lid van de Adviescommissie Mondhygiënisten.

STICHTING J. G. SCHUIRINGA-FONDS

Instelling tweejaarlijkse prijs

Het Bestuur van de Stichting J. G. Schuiringa-Fonds heeft besloten tot instelling van een tweejaarlijkse prijs. Deze zal voor de eerste maal in het najaar van 1983 ter beschikking worden gesteld.

Het besluit werd genomen op grond van artikel 2 der Statuten, dat luidt:

'De stichting heeft ten doel het bevorderen van de wetenschappelijke arbeid, en de studie op het gebied der maxillofaciale prothetiek, een en ander in aansluiting op het baanbrekende werk, te dier zake door mejuffrouw J. G. Schuiringa te Utrecht verricht.'

De prijs, die zal worden toegekend aan diegene(n), die zich naar het oordeel van het Bestuur volgens de doelstelling van de Stichting, het meest verdienstelijk heeft (hebben) gemaakt, bestaat uit een diploma met bijbehorende gratificatie.

Voor toekenning van de prijs komen tevens in aanmerking zij, die werkzaamheden verrichten op het gebied van de *klinische* maxillofaciale prothetiek (inclusief laboratoriumtechnieken), welke tot verbetering van de kwaliteit der behandeling bijdragen.

Aan hen, die voor de prijs in aanmerking wensen te komen, wordt hierbij het verzoek gericht, zich vóór 1 januari 1982 te wenden tot de secretaris

van de Stichting, K. J. G. van der Laan, p/a Tandheelkundig Instituut R.U., Sorbonnelaan 16, 3584 CA Utrecht. Dit laatste geldt tevens voor hen, die menen de aandacht te moeten vestigen op personen of werkgroepen, die op dit gebied werkzaam zijn.

COMMISSIE WETENSCHAPPELIJKE VOORLICHTING MAATSCHAPPIJ-AFDELING UTRECHT

Aankondiging voordrachten 6 oktober 1981

Op dinsdag 6 oktober a.s. organiseert de Commissie Wetenschappelijke Voorlichting van de Afdeling Utrecht van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde een voordrachtenavond in hotel 'Oud-London', Woudenbergseweg 52 te Zeist. Aanvang 20.00 uur.

Programma:

Thema: *Implantologie, haar mogelijkheden en haar onmogelijkheden.*

A. A. H. Veldhuis: Het gebruik van hydroxylapatiet in de implantologie.

F. L. J. A. de Wijs: De toepassing van de implantologie in de algemene praktijk.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR GEZONDHEIDS VOORLICHTING EN OPVOEDING GVO

Aankondiging studiedag d.d. 29 oktober 1981

De Nederlandse Vereniging voor Gezondheids Voorlichting en Opvoeding organiseert – in samenwerking met de Landbouwhogeschool te Wageningen – op donderdag 29 oktober a.s. van 10.00 tot 16.00 uur, de tweede Wilhelmina Rouwenhorst Lezing, die het karakter zal dragen van een studiedag.

De bijeenkomst vindt plaats in de Grote zaal van het Agrarisch Centrum, Lawickse Allee 11 te Wageningen.

De kosten bedragen f 15,—.

Programma:

Dr. E. M. Rogers (directeur van het Instituut voor Communicatie-onderzoek van de Stanford University): 'Communication strategies in health education'.

Mr. J. C. van Westering: Samenvatting met kernpunten uit de voordracht van Dr. Rogers. Plenaire discussie.

Prof. Dr. Ir. A. W. van den Ban (hoogleraar Voorlichtingskunde LH Wageningen): 'Mogelijkheden en moeilijkheden bij samenwerking tussen landelijke, gespecialiseerde GVO-organisaties en GVO-werkers in het veld'.

Dr. E. Dekker (medisch-directeur Nederlandse Hartstichting): 'De visie van een landelijke, ge-

specialiseerde organisatie op de samenwerking met GVO-werkers in het veld'.

Mw. S. Borren (GVO-consulente): 'De visie van een GVO-consulent op de samenwerking met landelijke, gespecialiseerde organisaties'.

Mw. Dr. M. M. Westmaas-Jes: Samenvattingen conclusies.

Nadere informatie wordt verstrekt door de vakgroep Voorlichtingskunde van de Landbouwhogeschool Wageningen, telefoon 08370-84 3 10.

De *Wilhelmina Rouwenhorst Lezing* is door de Nederlandse Vereniging voor Gezondheids Voorlichting en Opvoeding in 1980 ingesteld bij het afscheid van Mw. Dr. W. Rouwenhorst, vanwege haar belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van GVO in Nederland.

SYMPOSIUM 'DENTAL PRAKTIKA '81'

Aankondiging voor 5-7 november 1981 te Rotterdam

Op 5, 6 en 7 november a.s. zal een ergonomisch symposium worden gehouden in de Ahoy-hallen te Rotterdam, onder de naam *Dental Praktika '81*.

In dit symposium zal ruimschoots aandacht worden besteed aan de vele aspecten van de praktijkvoering. Het is bestemd voor allen die op enigerlei wijze in de tandheelkundige praktijk werkzaam zijn.

Het symposium is verdeeld in een praktisch en een theoretisch gedeelte. Het *praktische* deel omvat demonstraties in acht werkunits van acht basisconcepten, vastgelegd in de ISO-normen. De bijbehorende werksystemen zullen door bekende ergonomische onderzoekers worden gedemonstreerd. Om elke werkunit wordt een verhoogde tribune aangebracht, zodat de toeschouwer de handelingen van bovenaf kan volgen.

Het *theoretische* gedeelte bestaat uit circa 15 voordrachten over o.a. de volgende onderwerpen: hygiëne in de praktijk, werkhoudingen, administratietechnieken, onderhoud instrumentarium, relatie tussen de tandarts en zijn medewerkers.

Tevens zal er – speciaal voor dit symposium ontworpen – beroepskleeding worden gedemonstreerd.

Voor inschrijving en nadere inlichtingen kan men zich wenden tot: J. Oerlemans, Van Stolkweg 13, 2585 JM 's-Gravenhage.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* *Eerste vermelding*

1981